

بررسی پایایی و روایی نسخه فارسی مقیاس خانواده‌گرایی

غلامرضا رجبی^۱

ذبیح اله عباس پور^۲

چکیده

زمینه: خانواده‌گرایی یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره می‌کند و به عنوان بخشی از یک نگاه سنتی جامعه است که بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تاکید می‌کند. **هدف:** این پژوهش با هدف بررسی پایایی و روایی مقیاس خانواده‌گرایی در دانشجویان دوره کارشناسی مراکز تربیت معلم اهواز انجام گرفت. **روش:** ۳۳۲ دانشجو (۱۵۶ مرد و ۱۷۶ زن) از میان مراکز تربیت معلم شهر اهواز با روش تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند و مقیاس خانواده‌گرایی و ۱۶ ماده خرده مقیاس پیوستگی مقیاس ارزیابی پیوستگی و انطباق‌پذیری خانواده (۲-FACES) را تکمیل نمودند. **یافته‌ها:** تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش متعامد (واریماکس) سه عامل (حمایت خانوادگی، افتخار و شرافت خانوادگی و مطیع خانواده بودن) را نشان داد. ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۷۳، برای عامل‌های سه‌گانه از ۰/۵۵ تا ۰/۸۵ و ضریب روایی همزمان آن با مقیاس پیوستگی و انطباق‌پذیری خانواده ۰/۲۱ ($p < ۰/۰۰۱$) محاسبه شد. به علاوه، تحلیل عاملی تأییدی مدل سه عاملی را با یک شاخص اصلاح مورد تأیید قرار داد. **بحث و نتیجه‌گیری:** در نهایت، مقیاس خانواده‌گرایی را می‌توان به عنوان یک ابزار روا و پایا در اندازه‌گیری ابعاد خانواده‌گرایی در جامعه‌ی دانشجویی استفاده کرد.

واژگان کلیدی: ساختار عاملی، مقیاس خانواده‌گرایی، روایی، پایایی.

rajabireza@scu.ac.ir

۱. دانشیار دانشگاه شهید چمران اهواز (نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه شهید چمران، ایران

از اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان، مراکز تربیت معلم و دانشجویانی که در این پژوهش همکاری صمیمانه‌ای داشتند، کمال تشکر را داریم.

مقدمه

خانواده‌گرایی^۱ یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی^۲ که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره می‌کند و به عنوان بخشی از یک نگاه سنتی جامعه است که بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تاکید می‌کند (پونزتی^۳، ۲۰۰۳). خانواده‌گرایی سازه‌ای است که ماهیت جمع‌گرایی^۴ و جهت‌گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می‌دهد. از دیدگاه روان‌شناختی، خانواده‌گرایی به دسته‌ای از نگرش‌ها اطلاق می‌شود که روابط خانواده را برای زندگی شخصی و اجتماعی، رشد احساس و وظیفه در بین اعضای گروه خانواده و همچنین این عقیده که بچه داشتن، لازمه‌ای برای تحقق اجتماعی و فردی است، را مورد تأکید قرار می‌دهد (گوندلاچ و ریس^۵، ۱۹۹۴، برگرفته از پونزتی، ۲۰۰۳). مشخصه خانواده‌هایی که خانواده‌گرایی بالایی را نشان می‌دهند، روابط بین فردی مثبت خانوادگی، اتحاد خانوادگی بالا، حمایت اجتماعی، داشتن وابستگی متقابل در انجام فعالیت‌های خانوادگی و مجاورت زیاد با اعضای خانواده گسترده است. اگرچه خانواده‌گرایی یک مفهوم جهانی است، ولی این که خانواده چگونه تعریف شود و التزام‌های خانواده چگونه در نظر گرفته شوند، در فرهنگ‌های مختلف متغیر است (ویلازیل، بلوژیس و ویدامن^۶، ۲۰۰۵).

برخی از پژوهشگران معتقدند که خانواده‌گرایی یک سازه چند بعدی و دارای سه بعد ساختاری، رفتاری و نگرشی می‌باشد (والنزولا و دورن‌باش^۷، ۱۹۹۴). بعد ساختاری "مرزهای فاصله‌ای و اجتماعی را نشان می‌دهد که رفتارها در آن رخ می‌دهد و نگرش‌ها معنا پیدا می‌کنند". همچنین حضور یا عدم حضور اعضای خانواده هسته‌ای^۸ و گسترده^۸

1. familism
2. culture-specific
3. Ponzetti
4. collectivistic
5. Gundelach, & Riis
6. Villarreal, Blozis, & Widaman
7. Valenzuela, & Dornbusch
8. nuclear

این مرزها را مشخص می‌کند. به عبارت دیگر، جنبه ساختاری به حضور یا عدم حضور ازدواج، خانواده گسترده و تعداد افراد خانواده که در یک خانوار^۲ زندگی می‌کنند، اشاره دارد (لاندال و اوروپسا^۳، ۲۰۰۷). با پرسیدن این سؤال که چه تعداد از خویشاوندان و بستگان آن‌ها در نزدیکی خانه مسکونی‌شان زندگی می‌کنند، می‌توان این بعد خانواده‌گرایی را اندازه‌گیری کرد. بعد رفتاری خانواده‌گرایی به رفتارهایی اشاره می‌کند که با احساس‌ها و نگرش‌های خانواده مرتبط است. دعوت از اعضای خانواده، کمک‌طلبی و دید و بازدید نشانه‌هایی از این بعد خانواده‌گرایی است. حمایت عاطفی و ابزاری ادراک شده از جانب خانواده می‌تواند احتمال بروز پریشانی روان‌شناختی را کاهش دهد یا در موقعیت‌های محروم‌کننده، منابع مقابله‌ای بیشتری را در اختیار آن‌ها بگذارد تا پریشانی آن‌ها کاهش یابد (ژو^۴، ۲۰۱۰). خانواده‌گرایی نگرشی^۵ به عنوان یک ارزش فرهنگی تعریف می‌شود که شامل یک هویت فردی و دلبستگی قوی به خانواده‌های هسته‌ای و گسترده فرد و داشتن احساس‌های قوی وفاداری^۶، تقابل^۷ و همبستگی^۸ در بین اعضای خانواده است (کاوس و دومنچ-رودریگز^۹، ۲۰۰۲، برگرفته از استیدل و کانتریراس^{۱۰}، ۲۰۰۳).

جنبه نگرشی خانواده‌گرایی به تعهد طبیعی اعضای خانواده و روابط خانوادگی اشاره می‌کند (ژو، ۲۰۱۰). استیدل و کانتریراس (۲۰۰۳) خانواده‌گرایی نگرشی را یک سازه چند بعدی دانسته‌اند که از چهار مؤلفه مرتبط به هم تشکیل شده است: (۱) ارجحیت خانواده نسبت به فرد، یعنی فرد هر جا که تشخیص دهد، خواسته‌ها و نیازهای خود را فدای خانواده

1. extended
2. household
3. Landale, & Oropesa
4. Xu
5. attitudinal familis m
6. loyalty
7. reciprocity
8. solidarity
9. Cauce, & Domenech-Rodriguez
10. Lugo Steidel, & Contreras

می‌کند، (۲) هم‌پیوندی^۱ خانوادگی، این عقیده که افراد بالغ حتی اگر در خیلی از جنبه‌های زندگی شان مستقل شده باشند، باید یک پیوند عاطفی و فیزیکی قوی را با خانواده خود حفظ نماید. این عقیده در افراد زمانی قابل رؤیت است که تصمیم می‌گیرند در کنار خانواده خود زندگی کنند، (۳) حمایت خانوادگی، این باور است که افراد باید هنگام بروز مشکلات هر گونه حمایتی را برای خانواده خود فراهم کنند و از آن‌ها نیز همین را انتظار داشته باشند و (۴) افتخار و شرافت خانوادگی، اعتقاد به این که افراد وظیفه دارند نام و شهرت خانوادگی و همچنین آبرو و شرافت^۲ آن را حفظ و نگهداری و از آن حمایت کنند و هر جا که نیاز باشد از آن دفاع نمایند. آن‌ها معتقدند اگر این چهار جنبه به طور دقیقی تعریف شوند، می‌توان مقیاس خانواده‌گرایی جامع‌تری ساخت.

خانواده‌گرایی می‌تواند احساس امنیت و عزت نفس و به طور کلی بهزیستی روان‌شناختی افراد را تحت تأثیر قرار دهد. منابع فرهنگی که در خانواده‌گرایی قرار دارد نیز می‌تواند اهرمی برای آسان‌سازی مشکلات اقتصادی باشد و در نتیجه اثرات منفی وضعیت اجتماعی - اقتصادی بر سلامت روان را تسهیل کند. احتمالاً افرادی که پیوستگی خانوادگی برای آن‌ها ارزشمندتر است در مقایسه با کسانی که برای موفقیت‌های اجتماعی - اقتصادی ارزش بیشتری را اختصاص می‌دهند، نگرانی کمتری در مورد وضعیت اجتماعی - اقتصادی دارند (ژو، ۲۰۱۰). در حقیقت، خانواده‌گرایی به دو صورت می‌تواند بر سلامت افراد تأثیر داشته باشد. نخست، خانواده‌گرایی می‌تواند به طور مستقیم پریشانی روان‌شناختی را کاهش دهد. وجود یک خانواده گسترده، باعث می‌شود که افراد احساس امنیت و خودشکوفایی را داشته باشند و در نتیجه خطر پریشانی روان‌شناختی در آن‌ها کاهش می‌یابد. ارزش‌ها و آداب و رسوم که با خانواده‌گرایی رابطه دارند، می‌توانند اهمیت وضعیت اجتماعی - اقتصادی را تعدیل کنند و در نتیجه اثر منفی وضعیت اجتماعی - اقتصادی نامساعد را کاهش دهند (فرانزینی و همکاران، ۲۰۰۲، برگرفته از ژو، ۲۰۱۰). ممکن است افرادی که

1. interconnectedness

2. honor

خیلی به خانواده وابسته هستند و تعاملات زیادی با اعضای خانواده دارند، خانواده را مکانی امن برای خود بینند و حمایت خانوادگی را به عنوان یک منبع در دسترس ادراک کنند.

سابوگال، مارین، اوترو-سابوگال، مارین و پریز-استابل^۱ (۱۹۸۷) با استفاده از دو مقیاس باردیس^۲ (۱۹۵۹) و تریاندیس، مارین، بتانکورت، لیسانسکی و چانگ^۳ (۱۹۸۲) مقیاس خانواده‌گرایی ۱۴ ماده‌ای تدوین کردند و نشان دادند که این مقیاس دارای عامل‌های زیربنایی التزام‌های خانوادگی^۴، حمایت ادراک شده از جانب خانواده^۵ و به عنوان یک منبع ارجاعی^۶ است. گینس، مارلیچ، بلدسو، استیرز و همکاران^۷ (۱۹۹۷) مقیاس خانواده‌گرایی ۹ ماده‌ای را تدوین کردند و یک عاملی بودن آن را تأیید کردند. ویلاریل و همکاران (۲۰۰۵) با استفاده از دو مقیاس گینس و همکاران (۱۹۹۷) و گیل، واگنر و وگا^۸ (۲۰۰۰)، مقیاس خانواده‌گرایی ۵ ماده‌ای را تدوین نمودند و همه ۵ ماده روی یک عامل بارگذاری شدند.

باید گوشزد نمود که خانواده‌گرایی به علت ثابت ماندن آن در طول نسل‌های مختلف (راسچنبرگ و بوریل^۹، ۱۹۸۹) و تأثیرات قابل پیش‌بینی که می‌تواند بر سازگاری روان‌شناختی افراد داشته باشد اخیراً مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. به دلایل متعدد می‌توان ضرورت توجه به خانواده‌گرایی در فرهنگ ایرانی را مورد بررسی قرار داد. اگرچه گفته شده که خانواده‌گرایی یک ارزش فرهنگی است که فرهنگ ایرانی را از سایر فرهنگ‌ها متمایز می‌کند، تحقیقات اخیر نشان داده که مقیاس خانواده‌گرایی را می‌توان برای فرهنگ‌های مختلف به کار گرفت (شوارتز^{۱۰}، ۲۰۰۷؛ نایت، رابینسون، فلین لانگ

1. Sabogal, Marn, Otero-Sabogal, Marn, & Perez-Stable
2. Bardis
3. Triandis, Marin, Betancourt, Lisansky, & Chang
4. familial obligations
5. perceived support from the family
6. family as referents
7. Gaines, Marelich, Bledsoe, Steers, et al
8. Gil, Wagner, & Vega
9. Rueschenberg, & Buriel
10. Schwartz

مایر، چون، ناکوآ و همکاران^۱، ۲۰۰۲). بنابراین فقدان ادبیات نظری و پژوهشی این سازه در فرهنگ ما ایجاب می‌کند که شناخت و کاربست آن را در فرهنگ خود پایه‌گذاری کنیم. اگر چه تأثیر خانواده‌گرایی بر سازگاری روان‌شناختی بارها مورد تأکید قرار گرفته شده است، ولی نتایج متناقضی نیز دیده می‌شود (استیدل و کانتریراس، ۲۰۰۳). امروزه خانواده‌گرایی جدیدی در جوامع پسا صنعتی^۲ و خدماتی ظهور پیدا کرده است که اساساً به ارضای نیازهای تحقق شخصی گرایش دارد. بعضی از نویسندگان این فرهنگ جدید را لذت‌جویانه^۳ و خودخواهانه^۴ و بعضی دیگر آن را یک فردگرایی افراطی می‌دانند (سوآن^۵، ۱۹۹۳، برگرفته از پونزتی، ۲۰۰۳). اگر چه در تحقیقات مختلف نشان داده شده است که خانواده‌گرایی نقش مثبتی در فرهنگ‌های مختلف دارد، ولی تغییرات فرهنگی، مهاجرت و تغییر در ارزش‌های خانوادگی و ازدواج در فرهنگ‌های مختلف نشان می‌دهد که این سازه در حال تغییر است (سایه و نایت^۶، ۲۰۱۰). با توجه به نکات فوق سه سؤال تحقیق در زیر مطرح گردید: ۱- عامل‌های زیربنایی مقیاس خانواده‌گرایی بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی کدامند؟ ۲- آیا عامل‌های استخراج شده بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی برانزده جامعه است؟ و ۳- پایایی و روایی همزمان مقیاس خانواده‌گرایی چگونه است؟

بررسی پایایی و روایی مقیاس خانواده‌گرایی برای استفاده‌های پژوهشی و درمانی، می‌تواند شروع مناسبی برای ورود این سازه به حوزه فرهنگی ما باشد. آگاهی از باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و آداب و رسوم که به تازگی در گروه‌ها و فرهنگ‌های خاص مطرح شده‌اند، برای پژوهشگران و درمانگرانی که با خانواده‌ها کار می‌کنند، موضوع مفید و قابل توجهی است. شناخت تفاوت‌هایی که در گروه‌ها و فرهنگ‌های مختلف وجود دارد به ما کمک می‌کند که از داشتن تصورات و افکار قالبی در این زمینه اجتناب کنیم.

-
1. Knight, Robinson, Flynn Longmire, Chun, et al
 2. postindustrial
 3. hedonistic
 4. narcissistic
 5. Soan
 6. Sayegh, & Knight

روش

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی از نوع تحلیل عاملی است.

جامعه

دانشجویان دوره کارشناسی مراکز تربیت معلم اهواز در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ جامعه این پژوهش را تشکیل داده اند..

نمونه و روش نمونه‌گیری

در این مطالعه از بین سه مرکز تربیت معلم رسول اکرم (ص) (۴۱۱ دانشجوی پسر)، علی بن مهزیار (۲۲۱ دانشجوی پسر و ۲۴۲ دانشجوی دختر) و فاطمه زهرا (س) (۳۶۳ دانشجوی دختر)، دو مرکز و از هر مرکز ۱۸۰ دانشجو در رشته‌های مختلف به روش تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند (جمعاً ۳۳۲ دانشجو، ۱۵۶ پسر و ۱۷۶ دختر). میانگین و انحراف معیار سن شرکت‌کننده‌ها به ترتیب در کل دانشجویان ۲۷/۸۴ و ۵/۳۶، در پسران ۲۸/۵۷ و ۵/۹۳ و در دختران ۲۷/۱۹ و ۴/۷۲ می‌باشد.

ابزار اندازه‌گیری

مقیاس خانواده‌گرایی. این مقیاس توسط استیدل و کانتیراس (۲۰۰۳) بر اساس چهار بعد (مقدم بودن خانواده بر فرد، هم‌پیوندی خانوادگی، افتخار و شرافت خانوادگی و مطیع خانواده بودن) و با استفاده از مقیاس‌های برادیس (۱۹۵۹)، کولار، آرنولد و گونزالز^۱ (۱۹۹۵)، فولیگنی، تسنگ و لام^۲ (۱۹۹۹) و گینس و همکاران (۱۹۹۷)، برگرفته از استیدل و کانتیراس، (۲۰۰۳)، تدوین شد که شامل ۱۸ ماده است. این مقیاس در طیف لیکرت ۱۰ رتبه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) مرتب شده است. نمره‌های این مقیاس بین ۱۸ تا ۱۸۰ متغیر می‌باشد و نمره بالا، میزان بالای خانواده‌گرایی افراد را نشان می‌دهد. این مقیاس ابتدا به فارسی برگردانده شد و بعد با متن اصلی مورد مقابله قرار گرفت.

استیدل و کانتیراس (۲۰۰۳) با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی چهار عامل را نشان

1. Cuellar, Arnold, & Gonzalez
2. Fuligni, Tseng, & Lam

دادند آن‌ها ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس را $0/83$ و برای چهار عامل حمایت خانوادگی^۱ $0/72$ ، هم‌پیوندی خانوادگی^۲ $0/69$ ، افتخار و شرافت خانوادگی^۳ $0/68$ و مطیع خانواده بودن^۴ $0/56$ به دست آوردند. شوارتز (۲۰۰۷) مجدداً ساختار چهار عاملی را مورد تأیید قرار داد. در این تحلیل همه ماده‌ها به جز ماده "فرزندان کمتر از ۱۸ سال تقریباً همیشه باید به حرف والدین خود گوش کنند" در عامل خود قرار گرفتند.

یافته‌ها

جدول ۱ شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار ماده‌های مقیاس خانواده‌گرایی را بعد از تحلیل عامل اکتشافی و با حذف دو ماده ۲ و ۱۶ نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین ماده‌ها و نمره کل مقیاس خانواده‌گرایی

ردیف	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل	r	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل
۱	(۱/۳۴) ۸/۴۱	$0/45^{**}$	۱۰	(۱/۳۱) ۶/۶۴	$0/42^{**}$
۲	حذف	حذف	۱۱	(۱/۱۷) ۸/۳۴	$0/54^{**}$
۳	(۱/۲۸) ۶/۸۳	$0/47^{**}$	۱۲	(۰/۵۷) ۹/۲۰	$0/19^{**}$
۴	(۱/۲۷) ۸/۲۸	$0/51^{**}$	۱۳	(۱/۵۵) ۶/۲۲	$0/31^{**}$
۵	(۱/۲۷) ۸/۳۷	$0/60^{**}$	۱۴	(۱/۱۵) ۸/۲	$0/49^{**}$
۶	(۱/۲) ۸/۴۵	$0/55^{**}$	۱۵	(۱/۵۱) ۶/۹۶	$0/44^{**}$
۷	(۰/۶۷) ۹/۲۹	$0/14^*$	۱۶	حذف	حذف
۸	(۱/۳) ۸/۲۸	$0/54^{**}$	۱۷	(۱/۲۴) ۶/۴	$0/53^{**}$
۹	(۱/۴۷) ۶/۸۱	$0/49^{**}$	۱۸	(۱/۳۶) ۶/۶۹	$0/49^{**}$
جمع	(۹/۶۹) ۱۳۹				

* ($p < 0/05$)

** ($p < 0/01$)

1. familial support
2. familial interconnectedness
3. familial honor
4. subjugation of self for family

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، از بین ماده‌های مقیاس خانواده‌گرایی، ماده ۷ بالاترین (۹/۳۰) و ماده ۱۷ پایین‌ترین (۶/۴) میانگین را از بین ماده‌ها دارند. همچنین دامنه ضرایب همبستگی هر یک از ماده‌های مقیاس با نمره کل مقیاس از ۰/۱۵ تا ۰/۵۸ متغیر است.

ابتدا تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی با استفاده از روش چرخش متعامد (واریماکس^۱) بر روی ۱۸ ماده مقیاس انجام شد. آزمون‌های شاخص کیفیت نمونه‌گیری کایزر-مایر-الکین^۲ ($KMO=0/80$) و اندازه‌گیری کرویت بارتلت^۳ ($\chi^2=1/83$) نشان دادند که داده‌ها قابلیت اجرایی تحلیل عاملی را دارند. نمودار اسکری^۴ نیز ۳ عامل را مشخص کرد. تحلیل عوامل با استفاده از چرخش متعامد برای شناسایی ساختار عاملی نیز نتایج نمودار اسکری را مورد تأیید قرار داد و نشان داد که ارزش ویژه عامل‌های ۱ تا ۳ بالاتر از ۱ هستند و در کل ۴۹/۱۸٪ واریانس ماده‌ها را تبیین می‌کنند. ماده‌های ۱۶ و ۲ به دلیل نداشتن بار عاملی از تحلیل‌های بعدی حذف شدند و بنابراین با حذف این دو ماده، تعداد ماده‌های مقیاس به ۱۶ ماده تقلیل یافت. ماده‌های ۱، ۴، ۵، ۶، ۸، ۱۱ و ۱۴ (بار عاملی از ۰/۵۹ تا ۰/۷۸) با ۲۱/۸۷٪ واریانس بر روی عامل اول "حمایت خانوادگی"؛ ماده‌های ۷، ۱۲ و ۱۳ (بار عاملی از ۰/۴۶ تا ۰/۸۲) با ۱۷/۵۳٪ واریانس بر روی عامل دوم "افتخار و شرافت خانوادگی" و ماده‌های ۳، ۹، ۱۰، ۱۵، ۱۷ و ۱۸ (بار عاملی از ۰/۵۷ تا ۰/۷۵) با ۹/۷۷٪ واریانس بر روی عامل سوم "مطیع خانواده بودن" نام‌گذاری شدند. جدول ۲ بارهای عاملی اکتشافی ماده‌های مقیاس خانواده‌گرایی را نشان می‌دهد.

1. orthogonal rotation (varimax)
2. Kaiser-Mayer-Olkin
3. Bartlett's Test of Sphericity
4. scree test

جدول ۲. بارهای عاملی اکتشافی مقیاس خانواده گرایی

سؤالها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی
۱- فرزندان باید با حمایت از برادران و خواهران کوچکتر از خود، به پدر و مادرشان کمک کنند، مثلاً در انجام تکالیف به آنها کمک کنند، در مراقبت از آنها به پدر و مادر کمک کنند و غیره	۱	۰/۵۹
۲- خانواده باید رفتار فرزندان کوچکتر از ۱۸ سال را کنترل کند.	حذف	حذف
۳- هر فردی باید اوقاتی را که با بستگان و خویشاوندانش می گذراند، ارزشمند بداند	۳	۰/۵۷
۴- هر فردی باید در نزدیکی خانه والدینش زندگی کند و به طور مرتب اوقاتی را با آنها سپری کند.	۱	۰/۶۸
۵- اگر اعضای خانواده گسترده، مثل عمو، دایی، خاله، عمه به کمک نیاز دارند، هر فردی باید همیشه از آنها حمایت کند، حتی اگر لازم باشد فداکاری بزرگی کند.	۱	۰/۷۸
۶- هر فردی باید زمانی که به کمک نیاز دارد، به خانواده اش تکیه کند.	۱	۰/۷۳
۷- اگر فردی کاری را انجام دهد که باعث بی آبرویی خانواده اش شود، باید احساس شرمندگی کند.	۲	۰/۸۲
۸- فرزندان باید بدون داشتن چشمداشت از والدین، به اهل خانواده کمک کنند.	۱	۰/۷۰
۹- حتی اگر والدین و پدر بزرگ-مادر بزرگ نظرات متفاوتی داشته باشند، باید با احترام زیادی با آنها رفتار شود.	۳	۰/۷۵
۱۰- هر فرد باید گاهی اوقات با خانواده و بستگانش فعالیت هایی مثل غذا خوردن، بازی کردن و با هم به جایی رفتن را انجام دهد.	۳	۰/۶۷
۱۱- والدین سالخورده و مسن باید با فرزندان و بستگان خود زندگی کنند.	۱	۰/۶۸
۱۲- از هر فردی انتظار می رود که همیشه از آبرو و شرافت خانوادگی خود دفاع کند، بدون توجه به این که چه عواقبی را به دنبال دارد.	۲	۰/۸۱
۱۳- فرزندان کمتر از ۱۸ سال همیشه باید به حرف والدین خود گوش دهند.	۲	۰/۴۶
۱۴- فرزندان باید تا وقتی که ازدواج نکرده اند، با والدین خود زندگی کنند.	۱	۰/۶۴
۱۵- حتی اگر فرزندان معتقد باشند که والدین شان اشتباه می کنند، باید بدون هیچ سؤالی از والدین خود اطاعت کنند.	۳	۰/۵۹
۱۶- هر فردی باید زمانی که والدین سالخورده اش به کمک نیاز دارند، به آنها کمک کند، مثلاً به آنها کمک مالی کند یا در خانه خودش از آنها مراقبت کند.	حذف	حذف
۱۷- هر فرد باید به خاطر خانواده اش آدم خوبی باشد.	۳	۰/۶۷
۱۸- حتی اگر برادران و خواهران بزرگتر نظرات متفاوتی با ما داشته باشند، باید با احترام زیادی با آنها رفتار شود.	۳	۰/۶۸

جدول ۳. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و روایی همزمان مقیاس خانواده‌گرایی با مقیاس پیوستگی و انطباق‌پذیری

عامل	تعداد ماده	آلفای کرونباخ	روایی همزمان	میانگین	انحراف استاندارد
اول (حمایت خانوادگی)	۷	۰/۸۵	۰/۱۴*	۵۸/۳۵	۶/۳۶
دوم (افتخار و شرافت خانوادگی)	۳	۰/۸۲	۰/۰۶	۲۷/۴۸	۱/۶۶
سوم (مطیع خانواده بودن)	۶	۰/۵۵	۰/۱۷*	۴۰/۱۵	۵/۹۴
جمع	۱۶	۰/۷۳	۰/۲۱*	۱۳۹	۹/۷

* ($p < 0/01$)

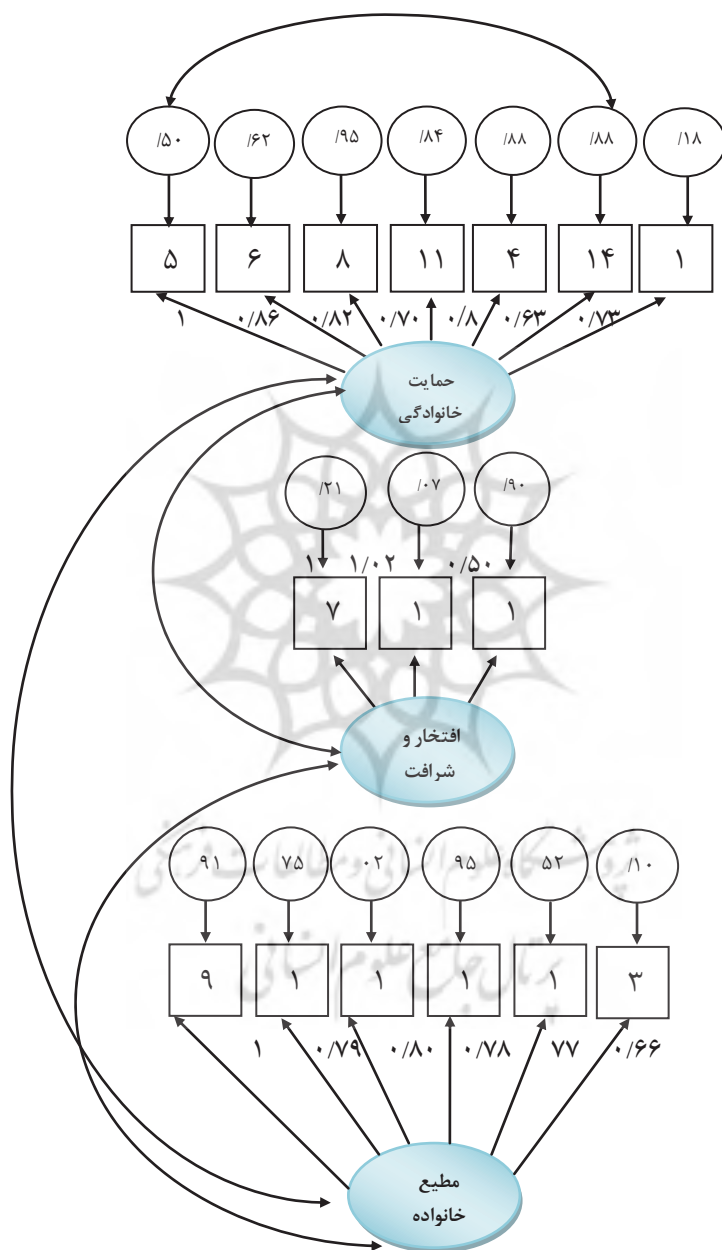
همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۳ و برای سه عامل به دست آمده از ساختار عاملی اکتشافی از ۰/۵۵ تا ۰/۸۵ متغیر است. ضرایب روایی همزمان مقیاس حاضر و مقیاس پیوستگی و انطباق‌پذیری خانواده (خجسته مهر، عباس پور و رجیبی، ۱۳۸۷) ۰/۲۱ ($p < 0/001$) و در عامل‌های اول ۰/۱۴ ($p < 0/01$)، دوم ۰/۰۶ ($p < 0/214$) و عامل سوم ۰/۱۷ ($p < 0/001$) به دست آمده‌اند که برای عامل دوم معنی دار نیست.

جدول ۴. شاخص‌های برازش الگوی سه عاملی مقیاس خانواده‌گرایی

شاخص‌ها	χ^2	df	p	(χ^2/df)	GFI	AGFI	CFI	RMSEA
الگوی سه عاملی	۱۸۳/۸۷	۱۰۰	۰/۰۵۰	۱/۸۳	۰/۹۴	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۰۵

همان‌گونه که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، شاخص برازندگی مجذور خی دو مدل سه عاملی برابر $\chi^2 = 183/87$ ($p < 0/050$) معنادار است. این یافته نشان می‌دهد که مدل در جامعه برازنده نیست. اما شاخص نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2/df) ۱/۸۳ به دست آمده است که کمتر از مقدار قراردادی ۳ می‌باشد. در این جا باید تذکر داد که با یک شاخص اصلاح از e_1 به e_6 ، شاخص‌های برازندگی از جمله GFI، CFI و AGFI بزرگتر از ۰/۹۰ و شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) کمتر از ۰/۰۵ است که میزان خطای کم مدل را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر می‌توان بیان کرد

که مدل سه عاملی با یک اصلاح در جامعه برآزنده است (شکل ۱).

شکل ۱. مدل سه عاملی مقیاس خانواده‌گرایی

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد هدف این پژوهش بررسی ساختار عاملی اکتشافی و تأییدی نسخه فارسی مقیاس خانواده‌گرایی در بین دانشجویان مراکز تربیت معلم اهواز بود. تحلیل ماده‌ها نشان داد که این مقیاس از ویژگی‌های روان‌سنجی مناسب برخوردار است و همه‌ی ماده‌های آن به جز ماده‌های ۲ (خانواده باید رفتار فرزندان کوچکتر از ۱۸ سال را کنترل کند) و ۱۶ (هر فردی باید زمانی که والدین سالخورده‌اش به کمک نیاز دارند، به آن‌ها کمک کند، مثلاً به آن‌ها کمک مالی کند یا در خانه خودش از آن‌ها مراقبت کند) به طور موثری در مفهوم‌پردازی مقیاس خانواده‌گرایی مشارکت دارند (جدول ۱). هم‌چنین ضرایب آلفای کرونباخ مقیاس ۱۶ ماده‌ای خانواده‌گرایی و در عامل‌های اول تا و سوم در حد قابل قبول بود، که بیانگر هماهنگی درونی مقیاس فوق می‌باشد و ضریب به دست آمده با پژوهش‌های کلبرگ، پنا و زایاس^۱ (۲۰۱۰)، شوارتز (۲۰۰۷) و استیدل و کانتیراس (۲۰۰۳) تا حد زیادی همخوانی دارد.

بین مقیاس خانواده‌گرایی و خرده مقیاس پیوستگی از مقیاس پیوستگی و انطباق‌پذیری خانواده رابطه مثبت معنادار دیده شد. این یافته نشان می‌دهد که این دو مقیاس شبیه به هم عمل می‌کنند. مارین و مارین^۲ (۱۹۹۱)، برگرفته از کریستینسون^۳ (۲۰۰۴) و ژو (۲۰۱۰) خانواده‌گرایی را به عنوان شیوه‌ای برای توصیف پیوستگی خانواده که شامل التزام‌های خانوادگی، حمایت ادراک شده از جانب خانواده و خانواده به عنوان یک منبع می‌شود، تعریف می‌کنند. التزام‌های خانوادگی را می‌توان به عنوان التزام ادراک شده افراد خانواده به تأمین حمایت عاطفی و مالی از سایر اعضای خانواده گسترده تعریف کرد. حمایت ادراک شده از جانب خانواده در واقع ادراک افراد خانواده به عنوان منابع مطمئن از حمایت و کمک در حل مشکلات می‌باشد؛ و خانواده به عنوان یک منبع نیز نوعی

-
1. Kuhlberg, Pena, & Zayas
 2. Marin & Marin
 3. Christenson
 3. Kuhlberg, Pena, & Zayas
 3. Marin, & Marin
 3. Christenson

نگاه کردن به اعضای خانواده به عنوان الگوهای رفتاری و نگرشی است (کریستین سون، ۲۰۰۴). افرادی که خیلی به خانواده وابسته هستند و تعاملات زیادی با سایر اعضای خانواده دارند، خانواده را مکان امنی برای خود احساس می‌کنند و تا جایی که ممکن باشد حمایت خانوادگی دریافت می‌کنند. در سطح متعادل پیوستگی، خانواده‌ها و زوجها می‌توانند بین جدایی و با هم بودن را تعدیل کنند و در کنار این که فردی مستقل هستند، با خانواده و یا همسر خود رابطه عاطفی داشته باشند. سیستم‌های خانواده و زناشویی که سطح متعادل پیوستگی (جدا شده و متصل) را دارند در طول چرخه حیات خود عملکرد مؤثرتری دارند. اگرچه در سطوح متعادل پیوستگی، بین اعضای خانواده و زوجها تا حدودی جدایی عاطفی وجود دارد وابستگی کمتری به یکدیگر دارند، ولی این جدایی عاطفی بیشتر، استقلال عاطفی است و اعضای خانواده و زوجها نسبت به هم تعهد دارند (خجسته مهر و همکاران، ۱۳۸۷).

تحلیل عاملی حاضر سه عامل حمایت خانوادگی، افتخار و شرافت خانوادگی و مطیع خانواده بودن را شناسایی کرد که سه عامل شناسایی شده به طور دقیق با سه عامل پژوهش‌های کلبرگ و همکاران (۲۰۱۰)، شوارتز (۲۰۰۷) و استیدل و کانتریراس (۲۰۰۳) همخوانی دارد. یونزتی (۲۰۰۳) نشان داد افرادی که خانواده‌گرایی بالایی دارند، روابط بین فردی مثبت بالایی دارند و متحد هستند. این افراد در انجام فعالیت‌های زندگی خود، تا حدودی وابستگی زیادی به خانواده خود دارند و از همدیگر حمایت می‌کنند. آن‌ها معتقدند که در هر موقعیتی باید از آبرو و شرافت خانواده خود دفاع کنند و هر چند مستقل شده باشند، ولی باید پیوند عاطفی و فیزیکی زیادی با خانواده خود داشته باشند.

مدل سه عاملی به دست آمده مطالعه کنونی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بیانگر برازش این مدل در جامعه است و سایر شاخص‌های برازندگی به ویژه شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) مؤید این نکته هستند. بارهای عاملی ماده‌های ۲ و ۱۶ معنادار نبودند. لازم به ذکر است که در مطالعه شوارتز (۲۰۰۷) نیز ماده ۱۲ بار عاملی معناداری نداشت.

این مطالعه بر روی دانشجویان متأهل مراکز تربیت معلم شهر اهواز با میانگین سن ۲۷/۸۴ و بالاتر از سن سایر نمونه‌های دانشجویی انجام شده است و در تعمیم پذیری نتایج به جمعیت‌های دیگر باید احتیاط کرد. توصیه می‌شود که این مقیاس را در جمعیت‌های دیگری مانند دانش‌آموزان مقاطع مختلف که نسبت به دانشجویان مراکز تربیت معلم، نگرش‌های متفاوت‌تری به خانواده و خانواده‌گرایی دارند، مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- خجسته‌مهر، رضا؛ عباس‌پور، ذبیح‌اله؛ رجبی، غلامرضا (۱۳۸۷). مقایسه پیوستگی، انطباق‌پذیری، سطح ارتباطات و رضایت زناشویی در کارکنان متأهل پرگذشت و کم‌گذشت اداره‌های دولتی شهر اهواز. *مجله علمی-پژوهشی (ویژه نامه روانشناسی) دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال پانزدهم، شماره ۱، صص. ۱۹۴-۱۷۹.*
- Christenson, O. D. (2004). An examination of perceptions for family acculturation, family leisure involvement, and family functioning among Mexican-Americans. Brigham Young University. Department of Recreation Management and Youth Leadership.
- Gaines, S. O. J., Marelich, W. D., Bledsoe, K. L., & Steers, W. N. (1997). Links between race/ethnicity and cultural values as mediated by racial/ethnic identity and moderated by gender. *Journal of Personality & Social Psychology, 72*, 1460-1476.
- Knight, B. G., Robinson, G. S., Flynn Longmire, C. V., Chun, M., Nakao, K., & Kim, J. H. (2002). Cross-cultural issues in caregiving for persons with dementia: Do familism values reduced burden and distress? *Ageing International, 27*(3), 70-94.
- Kuhlberg, J. A., Pena, J. B. & Zayas, L. H. (2010). Familism, parent-adolescent conflict, self-esteem, internalizing behaviors and suicide attempts among adolescent Latinas. *Child Psychiatry & Human Development, 41*, 425-440.
- Landale, N. S. & Oropesa, R. S. (2007). Hispanic Families: Stability and Change. *Annual Review of Sociology, 33*, 381-405.
- Ponzetti, J. J. (2003). International encyclopedia of marriage and family. Second edition. New York. The Gale Group, Inc.
- Rueschenberg, E., & Buriel, R. (1989). Mexican American family functioning and acculturation: A family systems perspective. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 11*, 232 – 244.
- Sabogal, F., Marm, G., Otero-Sabogal, R., Marm, B.V., & Perez-Stable, E. J. (1987). Hispanic familism and acculturation: What changes and what doesn't? *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 9*, 397-412.
- Sayegh, P., & Knight, B. G. (2010). The effects of familism and cultural justification on the mental and physical health of family caregivers. *Psychological Sciences, 10*, 1-12.
- Shwartz, S. J. (2007). The applicability of familism to diverse ethnic groups:

- A preliminary study. *The Journal of Social Psychology*, 147(2), 101–118.
- Steidel, A. G & Contreras, J. M. (2003). A new familism scale for use with latino populations. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 25, 312-330.
- Valenzuela, A., & Dornbusch, S. M. (1994). Familism and social capital in the academic achievement of Mexican origin and Anglo adolescents. *Social Science Quarterly*, 75, 18-36.
- Villarreal, R., Blozis, S. A., & Widaman, K. F. (2005). Factorial invariance of a pan-hispanic familism scale. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 27, 409-425.
- Xu, Y. (2010). Ethnicity and psychological distress among Latino adults: Socioeconomic status, familism and generational status. A dissertation submitted for degree of Doctor of Philosophy. Kent State University.

